

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЬЯА ХОВД АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

Байгаль хамгаалах сангийн үйл ажиллагааны үр дүнд хийсэн нийцлийн аудитын тайлан

**БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ САНГИЙН ДАНСДЫГ
ТӨРИЙН САНД НЭЭХ ШААРДЛАГАТАЙ БАЙНА.**

Ховд хот

2016 оны 10 сар

Агуулга

Аудитыг гүйцэтгэж тайланг бэлтгэсэн: ҮАГ-ын харьяа Ховд аймгийн аудитын газар	Товчилсон үгийн жагсаалт	
	Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, арга зүй стандартын талаарх мэдэгдэл	3 4 5
	Оршил	
	БҮЛЭГ 1. Байгаль хамгаалах сангийн эрх зүйн зохицуулалтын талаар	6-7
	<i>Байгаль хамгаалах сангийн дансныг сумдын Төрийн санд нээж хуульд заасан эх үүсвэрийг бүрдүүлэн шат шатны хяналтыг хэрэгжүүлэн зарцуулах шаардлагатай байна.</i>	
	БҮЛЭГ 2. Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийн төлөвлөлт	
Тэргүүлэх аудитор Л.Галбадрах Аудитын менежер А.Цэцэгсүрэн Ахлах аудитор Д.Хишгээ	<i>Хууль, журамд заасны дагуу аймагын байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг төлөвлөж байгаа ч сумдын байгалийн нөөцийн орлогын бүрдүүлэлтээс хамааран байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг хувиарлаж зарцуулах шаардлагатай байна.</i>	7
	<i>Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д зааснаар агнуурын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын 50 хувиас доошгүй хувийг зөвхөн агнуурын бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхэд зарцуулна гэж заасан нь мөн хэрэгжихгүй байна.</i>	8
2016 оны 10 дугаар сар	<i>МУЗГ-ын 1997 оны 6 дугаар сарын 25-ны 152 дугаар “ Газрын төлбөрийн хуулийг хэрэгжүүлэх талаар авах арга хэмжээний тухай ” тогтоолоор тогтоосон газрын суурь үнэлгээ өнөөдрийг хүртэл шинэчлээгүй мөрдөж байгаа нь өнөөгийн хэрэгцээ, шаардлаганд тохирохгүй байна.</i>	9
Уг тайланг ҮАГ-ын Веб сайтаас үзнэ үү. www.audit.gov.mn		11
Аудитын тайлан, дүгнэлттэй холбоотой асуудлаар нэмж тодруулах, асууж лавлах зүйл байвал 70432545 дугаарын утас, 70433061 дугаарын факсаар харилцана уу.	<i>Усны тухай хуулийн 31.1-д Ус ашиглагч иргэн,аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ус,рашаан нөөц ашигласны төлбөр төлнө гэсэн хуулийн заалт хэрэгжээгүй бөгөөд Ус, рашаан ашигласны төлбөрийн ноогдуулалт хангалтгүй байна.</i>	
	БҮЛЭГ 3: Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийн зарцуулалт	
	<i>Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогыг хувь, хэмжээний дагуу зарцуулахгүй байгаа нь Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасан заалтыг зөрчиж байна.</i>	12-14
ХАЯГ: Ховд аймгийн Засаг даргын Тамгын газар Ховд аймгийн Аудитын газар 3 давхар	БҮЛЭГ 4: Байгаль хамгаалах сангийн дотоод хяналтын талаар <i>Хяналтыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа ч зөрчил дутагдал буурахгүй байгаас үзэхэд хяналтын үр нөлөө хангалтгүй байна.</i>	14
	Аудитын дүгнэлт	15
	Аудитын зөвлөмж	16
	Тэргүүлэх Аудиторын тушаал	17
	Акт албан шаардлагын товчоо	18-20
	Холбогдох байгууллагаас ирүүлсэн санал:	
	Хавсралт судалгаанууд.....	

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

УИХ	Улсын Их Хурал
ҮАГ	Үндэсний Аудитын Газар
ААГ	Аймгийн аудитын газар
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
ЗДТГ	Засаг Даргын Тамгын газар
БХС	Байгаль хамгаалах сан
БОУБ	Байгаль орчны улсын байцаагч
МХГ	Мэргэжлийн хяналтын газар
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ЗД	Засаг дарга
ТЭЗҮ	Техник эдийн засгийн үндэслэл

ОРШИЛ :

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасныг үндэслэн Засгийн газрын 1998 оны 188 дугаар тогтоолоор "Байгаль хамгаалах сан"-т анх байгуулж, 2012 оны 189 дүгээр тогтоолоор "Байгаль хамгаалах сан"-гийн журам болон зохион байгуулалт, орон тооны хязгаарыг бүрэлдэхүүнийг тус тус баталсан байна.

Байгаль орчны төлөв байдлын өөрчлөлтийг судлан тогтоох, байгаль орчныг хамгаалах, түүний баялгийг зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, байгаль орчинд үзүүлэх хорт нөлөөллийг багасгах дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх, байгаль орчныг хамгаалахтай холбогдсон хууль тогтоомжийг сурталчлах, хэрэгжилтэд нь хяналттавих үйл ажиллагаанд иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын оролцоог нэмэгдүүлэн иргэдэд экологийн боловсрол олгох чиглэлээр сангийн хөрөнгийг оновчтой үр ашигтай зарцуулахад тус сангийн зорилго оршиж байна.

Аймгийн Байгаль орчны салбарын хувьд нийт таван эх үүсвэрээс төсвийн санхүүжилт орж ирдэг байна. Үүнд:

1. Аймгийн Байгаль орчин салбарын байгууллагуудын Төсвийн тухай хуульд зааж баталсан төсөв
2. Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1, Төсвийн тухай хуулийн 23.8.4, 23.8.5, 23.8.6, 23.8.8, 23.8.9 заалтын дагуу буюу байгалийн нөөц ашигласны төлбөрөөс орох орлого
3. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9.9, 9.10 заалтын дагуу буюу орон нутагт төсөл хэрэгжүүлэгчийн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх баталгаа болгон тусгай дансанд байршуулах мөнгө
4. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 6.2-ын дагуу орон нутгийн төсөвт ашигласны төлбөр хураамж
5. Сангийн сайдын 2014 оны 43 тоот ОНХС-гийн журманд заасан орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлого зэрэг орлогоос бүрдэж байна.

Аймгийн Засаг дарга нар хуулиар оногдуулсан эдгээр чиг үүргийг орон нутагтаа хэрэгжүүлэхдээ шаардагдах төсвийг 2012 онд батлагдсан "Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай" хууль, Засгийн газрын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан "Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам"-ын дагуу байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын хэсгээс бүрдүүлж байна.

Үүнд байгалийн ургамлын, ус, рашааны, ойн, ан амьтаны, газрын нөөц ашигласны төлбөрүүдийн орлогыг санхүүгийн эх үүсвэр болгон ашиглаж байна.

Уг төлбөрийн орлогоор санхүүжүүлж хэрэгжүүлэх байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засаг даргын өргөн мэдүүлсэнээр аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал баталж хэрэгжүүлж байна

Бүлэг 1

Байгаль хамгаалах сангийн эрхзүйн зохицуулалт

Байгаль хамгаалах сангийн дансныг сумдын Төрийн санд нээж хуульд заасан эх үүсвэрийг бүрдүүлэн шат шатны хяналтыг хэрэгжүүлэн зарцуулах шаардлагатай байна.

- 1.1 Монгол Улсад байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааг салбарын яам, түүний харьяа байгууллагууд, орон нутгийн ИТХ, Засаг дарга, байгаль орчны газрууд нь хариуцан ажиллаж байна. Монгол Улсын Байгаль хамгаалах тухай, Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулиуд, Төсвийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам" нь уг үйл ажиллагааг гүйцэтгэх хууль эрхзүйн үндэс болж байна.
- 1.2 Байгаль орчны багц хуулиар аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нарт байгалийн нөөцийг хамгаалах, зохисгой ашиглах, нөхөн сэргээх, тусгай хамгаалалттай газрын хамгааллын менежментийг сайжруулах чиглэлээр 60 гаруй төрлийн чиг үүргийг хүлээлгэсэн байдаг байна.
- 1.3 Уг төлбөрийн орлогыг Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 13.4-т¹ заасны дагуу Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр аймаг, нийслэл, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал баталж хэрэгжүүлэх заалттай. Гэтэл аймгийн нийт байгаль орчныг нөхөн сэргээх орлогын дүнгээр Аймгийн Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр аймгийн ИТХ-ын төсөвт баталж сумдын байгаль хамгаалах санд бүрдүүлсэн хөрөнгийн дүнгээс хамааран хөрөнгө хувиарлагдахгүй байна.
- 1.4 Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль, Төсвийн тухай хуульд заасан журмын дагуу Аймгийн Төрийн сангаар баталсан зардлыг зарцуулж байна. Гэвч аймгийн хэмжээнд тусгайлан нэршсэн байгаль хамгаалах сангийн данс нээгдээгүй тул аймгийн Засаг дарга данснаас зардлыг зарцуулж байна.
- 1.5 Сумдад байгаль хамгаалах сангийн данс нээж ашиглахгүйгээс шалтгаалан нөхөн сэргээлтийн барьцаа төлбөр, бусад орлогыг сум хөгжүүлэх сангийн дансанд төлвөрүүлж зарцуулж байна.
- 1.6 Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тухайн төсвийн жилд зарцуулах хувь, хэмжээний доод хязгаарыг Байгалийн ургамал ашигласны төлбөрийн орлого 30 хувь, Ан амьтан барих зөвшөөрлийн хураамжийн орлого 50 хувь, Газрын төлбөрийн орлого 30 хувь, Ойн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 85 хувь, Ус рашаан ашигласны төлбөрийн орлого 55 хувиар тооцон авахаар тогтоосон байна. Гэтэл 2015 онд 17,9 сая төгрөгийн ангийн орлого бүрдүүлсэн Алтай сум, 30,0 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлсэн Үенч сумууд БХС-гаас ангийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах болон бусад ажилд санхүүжилт аваагүй байна.

¹ "Энэ хуулийн 13.1-д заасан төлбөрийн орлогоор санхүүжүүлж хэрэгжүүлэх байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засаг даргын өргөн мэдүүлсэнээр аймаг, нийслэл, сумыг Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал батална"

Бүлэг 2

Байгаль хамгаалах сангийн төлөвлөлт

Хууль, журамд заасны дагуу аймгийн байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг төлөвлөж байгаа ч сумдын байгалийн нөөцийн орлогын бүрдүүлэлтээс хамааран байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг хувиарлаж зарцуулах шаардлагатай байна.

2.1 Байгаль орчныг хамгаалах, нөөцийг нөхөн сэргээх зориулалтаар зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг Байгалийн нөөцийн төлбөрийн тухай хуульд заасан хувь хэмжээг баримтлан орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэхээр тооцно гэж Засгийн газрын тогтоолд заасны дагуу 2014 онд байгалийн нөөц ашигласны орлогоор 300,3 сая төгрөгний орлогоос 136,4 сая, 2015 онд 372,2 сая төгрөгний орлого бүрдүүлснээс 165,1 сая, 2016 онд 490,1 сая төгрөгийн орлогоос 211,6 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлэхээр байгаль хамгаалах санд төвлөрүүлэхээр баталсан байна.

2.2 Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн 5 нэр төрлийн орлого төсвийн орлогыг бүрдүүлж байгаа бөгөөд нийт дүнгээрээ 2014 онд 300,3 сая төгрөгний орлого бүрдүүлж байсан бол 2015 онд 372,2 сая төгрөгний орлого бүрдүүлж өмнөх оны гүйцэтгэлээс 71,9 сая төгрөгөөр өссөн байна. Аймгийн байгаль хамгаалах сангийн төсвийн төлөвлөлтийг сүүлийн 3 жилээр харуулбал:

№	Орлогын нэр төрөл	тогтоох хувь	2014 оны гүйц		2015 оны гүйц		мян.төг 2016 он	
			Төлөвлөгөө					
			Орлогын дүн	БХС	Орлогын дүн	БХС	Орлогын дүн	БХС
1	Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр	30	24,099	7,230	22,100	6,630	26000.0	7800.0
2	Ан амьтан барих зөвшөөрлийн хураангуй	50	79,509	39,754	146,500	73,250	150000.0	75000.0
3	Газрын төлбөр	30	103,229	30,969	119,811	35,943	191250.0	57375.0
4	Ойн нөөц ашигласны төлбөр	85	23,433	19,918	10,500	8,925	12850.0	10922.5
5	Ус рашаан ашигласны төлбөр	55	70,000	38,500	73,300	40,315	110000.0	60500.0
НИЙТ ДҮН			300,269	136,370	372,211	165,063	490100.0	211597.5

1.1. Аймгийн ИТХ-ын тогтоолоор нийт орлогыг 3 удаа тодотгон баталжээ. 2014 оны 12 дугаар сарын 04-ны өдрийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн Хурлын 7/04 тоот тогтоолоор анх 62815,3 сая төгрөгөөр, 2015 оны 2 дугаар сарын 12-ны өдрийн 02 тогтоолоор 60357,4 сая, 2015 оны 12 сарын 3-ны өдрийн 9/08 тоот тогтоолоор 60227,0 сая төгрөгөөр тус тус тодотгон баталсан байна. Дээрх тогтоолуудаар баталсан төсөвт байгаль хамгаалах сангийн төсвийг 2015 онд 215,0 сая төгрөгөөр анх баталсан боловч төсвийн орлого тасарсантай холбоотой 165,0 төгрөг зарцуулахаар баталж 104,8 сая төгрөг зарцуулж анх баталсан дүнгээс 110,2 сая, төлөвлөсөн дүнгээс 60,2 сая төгрөгөөр дутуу зарцуулсан байна.

2.3 Ховд аймгийн орон нутгийн төсөвт 2012-2015 онуудад төвлөрүүлсэн байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төлөвлөгөө гүйцэтгэлээс харахад ан амьтан барих зөвшөөрлийн хураамж 2014 онд 85,3, 2015 онд 146,5 сая төгрөгний орлого бүрдүүлж өмнөх оноос 61,2 сая төгрөгөөр нэмэгдсэн байна. Харин газрын төлбөрийн орлого 2014 онд 33,0, 2015 онд 80,2 сая, Ус рашаан ашигласны төлбөр 2014-2015 онуудад 32,1-212,1 сая төгрөгөөр тус тус тасарсан байна.

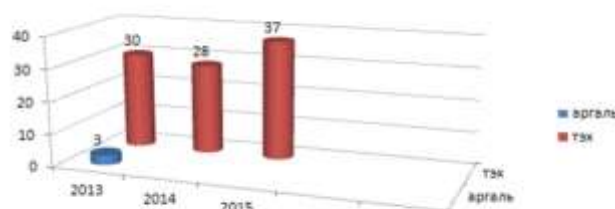
д/д	Орлогын нэр төрөл	2012 оны гүйц	2013 оны гүйц	2014 оны			2015 оны			2016 оны Төл
				төл	Гүй	Зөрүү	төл	гүй	Зөрүү	
1	Ан амьтан барих зөвшөөрлийн хураамж	63.9	144.1	105.7	85.3	20.4	135.0	146.5	-11.5	150.0
2	Газрын төлбөр	86.5	123.1	136.0	103.0	33.0	200.0	119.8	80.2	216.3
3	Ус рашаан ашигласны төлбөр	17.7	38.8	102.8	70.7	32.1	285.4	73.3	212.1	110.0
4	Ойн нөөц ашигласны төлбөр	22.4	21.3	13.2	18.1	-4.9	12.9	10.5	2.4	12.9
5	Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр	4.8	11.4	26.5	21.9	4.6	24.3	22.1	2.1	26.0
6	Түгээмэл тархацтай байгалийн баялаг ашигласны төлбөр	54.9	86.0	144.3	68.7	75.6	316.5	49.0	267.5	112.0
7	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж		13.8	89.0	38.7	50.3	171.7	53.1	118.6	125.0

2.4 БОЯ-наас 2015 онд 80 саарал чоно агнах зөвшөөрлийн бичиг ирсэн бөгөөд аймгийн ИТХ-аар батлуулан сумуудад агнуурын зөвшөөрлийг зохион байгууллаагүйгээс 9,6 сая төгрөгийн орон нутгийн орлого бүрдүүлэх боломжийг алдсан байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д зааснаар агнуурын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын 50 хувиас доошгүй хувийг зөвхөн агнуурын бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхэд зарцуулна гэсэн заалт мөн хэрэгжихгүй байна.

2.5 Ховд аймагт угалз агнуурын 2 бүс, тэх агнуурын 8 бүс нутгаас жилд дундаар 25-30 орчим тэх агнаж, агнуурын нөөц ашигласны төлбөрийг бүрдүүлж байна. 2014 онд 30000 ширхэг загасыг Хар ус, Хар нуураас амьтны сүргийн бүтцийг зохицуулах зорилгоор барьж сумдын төсвийн орлого бүрдүүлсэн байна.

Тусгай зориулалтаар /2013-2015/он

2.6 Монгол улсын Засгийн газрын 2014 оны 43 дугаар тогтоолд заасны дагуу Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д зааснаар агнуурын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг дараах сумууд бүрдүүлсэн ч бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхэд зарцуулна гэсэн заалтын дагуу батлуулж зарцуулсан хөрөнгө байхгүй байна. Үүнд:

- Алтай сум ангийн орлогоор 17,9 сая, Үенч сум 30,0 сая, Цэцэг сум 35,0 сая, Мөст сум 35,0 сая, Дуут сум 11,0 сая төгрөг тус тус бүрдүүлж орон нутгийн орлогыг бүрдүүлсэн
- 30000 ширхэг загасыг Хар ус, Хар нуураас амьтны сүргийн бүтцийг зохицуулах зорилгоор барихыг зөвшөөрсөн үүнийг аймгийн ИТХ-ын 2014 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрийн 155 дугаар тогтоолоор нуур бүхий сумаар хувиарлан 50% нь агнадаж төлбөр нь тухайн суманд орсон ч бусад үйл ажиллагааны зардалд зарцуулагдсан байна.

МУЗГ-ын 1997 оны 6 дугаар сарын 25-ны 152 дугаар “ Газрын төлбөрийн хуулийг хэрэгжүүлэх талаар авах арга хэмжээний тухай ” тогтоолоор тогтоосон газрын суурь үнэлгээ өнөөдрийг хүртэл шинэчлээгүй мөрдөж байгаа нь өнөөгийн хэрэгцээ, шаардлаганд тохирохгүй байна.

2.7 Энэ тогтоолтой уялдуулан Ховд аймгийн 17 сумын ИТХ-аас дараах тогтоолуудыг гарган одоог хүртэл мөрдөн ажиллаж байна. 17 сумдын газрын төлбөрийн талаар баримтлан ажиллаж байгаа тогтоолуудыг үзүүлбэл:

д/д	Сумдын нэрс	Огноо	№	Товч утга
1	Алтай	12/29/2007	7/06.	Иргэн,төсөвт байгууллагын эзэмшлийн газарт ногдуулах төлбөрийг 0.5 %, иргэний аж ахуйн зориулалтаар болон аж хауйн нэгжийн эзэмшлийн газарт ногдуулах газрын төлбөрийг 0.7 %, бэлчээр, хадлан, тариалангийн газрын төлбөрийг 0.02% тогтоосон .
2	Булган	12/21/2000	06/.	Булган сумын эзэмшил, ашиглаж байгаа хэсгийн бүсчлэл тогтоож 1 га газрын төлбөрийг 8000-80000 төгрөгөөр тогтоосон.
4	Буянт	12/15/2009	45/.	Буянт сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.1%-0.8 % хүртэл тогтоосон байна.
4	Дарви	7/25/1997	04/.	Нэг хонин толгойд ногдуулах бэлчээрийн газрын төлбөрийн хязгаарыг 0.02%, 1 га тариалан, хадлангийн газрын талбөрийн хязгаарыг 0.03%, Зам шугам сүлжээний газрын 1 км тутмын газрын төлбөрийн хязгаарыг 7500 төгрөгөөр, иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагын эзэмшиж буй газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.1%-0.5% -иар тогтоосон байна.
5	Дөргөн	7/17/2009	3/4.	Дөргөн сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.3%- 1 % хүртэл тогтоосон байна.
6	Дуут	10/10/2007	7/04.	Дуут сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.3%- 1 % хүртэл тогтоосон байна.
		12/28/2007	6/07.	1 га тариалангийн газраас авах жилийн төлбөрийн доод хязгаар 174 төгрөг, засварлах итгэлцүүр 0.03%, 1 м2 сум, суурин газраас авах жилийн төлбөрийг 800 төгрөгөөр , засварлах итгэлцүүрийг 1.0%-иар тогтоосон
7	Зэрэг	4/10/2006	09/.	Иргэнд өмчлүүлэх газрын үнэлгээг тогтоохдоо засварлах итгэлцүүрийг 0.6, 1м2 талбайн үнэ 480 төгрөг, Дэлгүүр, ТҮЦ, билльярд, гуанзны эзэмшлийн газраас авах газрын төлбөрийг жилд 1 удаа 1500-3000 төгрөг, Эзэмшлийн гэрчилгээтэй өвөлжөө, хаваржаа тус бүрээс 750 төгрөгөөр тогтоосон байна.
8	Манхан	12/28/2002	3/7.	Манхан сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.3%- 1 % хүртэл тогтоосон байна. ХААН газрын төлбөрийг 274-521 төгрөгөөр тогтоосон байна.
9	Мянгад	12/27/2007	7/4.	1 га тариалан, хадлангийн газрын төлбөр 802.9, тариалангийн талбай 521.4, өвөлжөө, хаваржаа м2-аас 8 төгрөг, Зам шугам сүлжээний газрын 1 км тутмын газрын төлбөрийн хязгаарыг 4500

				төгрөгөөр, Мянгад сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын төлбөр 8000-80000 төгрөгөөр тогтоосон байна.
10	Мөст	12/30/2009	6/.	Иргэн аж ахуйн нэгж байгууллагын ахуйн болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар эзэмшиж, ашиглаж байгаа газар 0.1%-иар, ШТС-ийн газрыг 1 % -иар тогтоосон.
11	Мөнххайрхан	12/24/2007	29/.	Суурин газрын нутаг дэвсгэрийн 1-р бүсэд 1м2 газрын суурь үнэ 800 төгрөг, 2 дугаар бүсэд 480 төгрөг, 1 га газрын төлбөрийн хэмжээ 4000-80000 төгрөгөөр тогтоосон байна.
12	Үенч	6/16/1999	07/01.	Сумын төвд байгаа айл өрхийн ахуйн хэрэгцээнд эзэмшиж буй газрын төлбөрийг 8000 төгрөг, 0.07га-гаас илүү талбайгаас 0.2%-иар, хадлан, тариалангийн талбайгаа 0.03%-иар, сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын төлбөр 5000-80000 төгрөгөөр тогтоосон байна.
13	Ховд	12/30/2009	5/6.	Эзэмшиж ашиглаж байгаа 1 га тариалан, хадлангийн газрын төлбөрийн 0.03 %-иар, өвөлжөө, хаваржааны газрын хэмжээг 1 малчин өрхөд 0.4 га-гаар тооцон газрын үнэлгээний 0.1%-иар 4000 төгрөг, сумын төвд үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн байгууллагад 0.5%, аж ахуйн нэгжид 1%-иар тогтоосон байна.
14	Цэцэг	12/29/2008	2/07.	Сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.3%- 1 % хүртэл тогтоосон байна.
15	Чандмань	3/26/2010	17/.	Сумын иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт газрын суурь үнэлгээ 8.0 сая төгрөгний 0.3%- 1 % хүртэл тогтоосон байна. ХААН газрын төлбөрийг 274-521 төгрөг, өвөлжөө, хаваржаа эзэмшигчийн эзэмшил тутмаас 2000 төгрөг,Зам шугам сүлжээний газрын 1 км тутмын газрын төлбөрийн хязгаарыг 1500 -7500 төгрөгөөр тогтоосон байна.
16	Эрдэнэбүрэн	12/29/2009	07/04.	Өвөлжөө, хаваржаа эзэмшигчийн эзэмшил тутмаас 1500 , газар тариалан га -5000, худалдаа үйлчилгээний зориулалтаар 3000, иргэн аж ахуйн эзэмшиж байгаа газраас м2-аас 8 төгрөгөөр тогтоосон байна.
17	Жаргалант	12/25/2006	05/.	Иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтанд байгаа газарт м/кв-аас 5-15 төгрөг, амины хашааны худалдаа ахуйн үйлчлэлгээний зориулалтаар ашиглаж буй газраас метр харгалзахгүй 5.0-10.0 мянган төгрөг, Автограж, вагончик, Түц - метр харгалзахгүй 3.0 мянган төгрөгөөр тогтоосон байна.

Иргэн аж ахуйн нэгжийн эзэмшиж байгаа газрын төлбөр нь 1997 оны 152 дугаар тогтоолыг үндэслэн аймаг сумдын ИТХ-аас тогтоосон газрын төлбөр маш бага төдийгүй сумуудын тогтоосон төлбөрийн хэмжээг харилцан адилгүй тогтоосон байна

2.8 Аймгийн хэмжээний нийт газрын 1 хувь буюу 14175 га газарт газрын төлбөр ногдуулсан төдийгүй нэг иргэний төлөх төлбөрийн хэмжээ хэт бага байна.

2.9 Нэг айлын хашааны зориулалтаар эзэмшиж байгаа газрын төлбөрт төлөх татвар жилд 100 төгрөг байгаагаас шалтгаалан орон нутгийн төсвийн орлогыг бүрдүүлэхэд дөхөм болгож, газрыг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах шаардлагатай байна.

Усны тухай хуулийн 31.1-д ус ашиглагч иргэн,аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ус,рашаан нөөц ашигласны төлбөр төлнө гэсэн хуулийн

заалт хэрэгжээгүй бөгөөд ус, рашаан ашигласны төлбөрийн ноогдуулалт хангалтгүй байна.

2.10 Аймгийн төсвийн орлогын тайлангаас үзэхэд ус рашаан ашигласны төлбөр 2014 онд 32,0, 2015 онд 212,1 сая төгрөгөөр тасарч, 2015 оны төлөвлөгөөнөөс 175,4 сая төгрөгөөр багаар 2016 оны ус рашаан нөөц ашигласны төлбөрийн төлөвлөгөө баталсан байна.

2.11 2015 онд ус ашиглагч 15 аж ахуйн нэгжээс 477137,9 м3 ус ашиглаж 347,4 сая төгрөг, Ховд голын сав газрын захиргаанаас ус ашигладаг 18 аж ахуйн нэгжээс 132764 м3 ус ашиглаж, 23,0 сая төгрөгний усны төлбөр ногдуулахаар тус тус гарган ирүүлсэн байна.

2.12 Үенч-Бодонч-Булган голын сав газрын захиргаа нь 2015 онд Усны тухай хуулийн 28,4, БОНХС-ын 2013 оны А/157 тоот тушаалыг үндэслэн ЖИАНГСҮ-ЖИАНДА констракшны 6 кепнээс ус ашиглуулах дүгнэлт гаргасны төлбөр 1,8 сая төгрөгийг тус байгууллага урсгал үйл ажиллагааны зардалд зарцуулсан.

2.13 Мэргэжлийн байгууллагаас ус ашигласан аж ахуйн нэгж байгууллагад дүгнэлт гарган усны төлбөрийг ЗГ-ын тогтоолын дагуу тогтоосон байхад Шим Ус ХХК, Дөргөний усан цахилгаан станцаас бусад байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд усны төлбөрөө төлөөгүй байна. Тухайлбал: МоЭнКо –ХХК -299,6 , Бадамлах Дөл ХХК 0,8, Ховд Сафари, Үр жимс зэрэг мод үржүүлгийн компаниуд, Арслан бар хоршоо малын өлөн боловсруулах үйлдвэр, Мянгад сум Тоосгоны үйлдвэрүүд -1,2 сая, Хятадын хатуу хучилттай авто зам барьж буй компаниуд 3,5 сая төгрөгийг тус тус төлөөгүй байна.

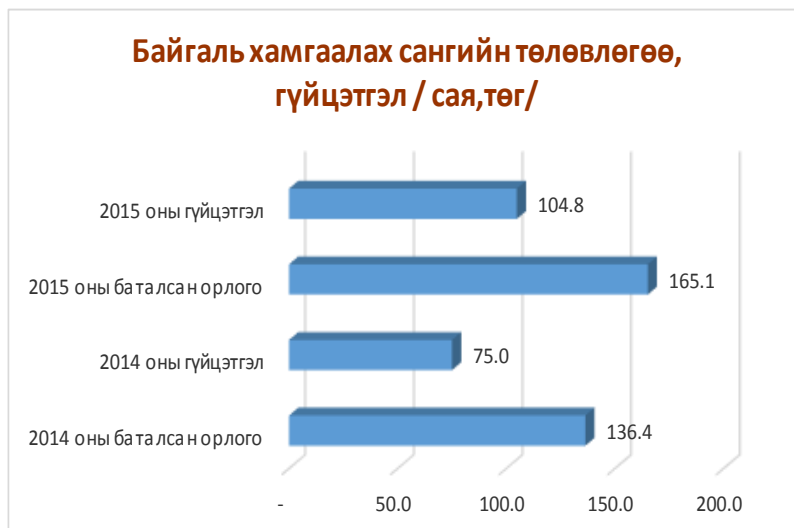
Төрийн захиргааны төв байгууллага, Засаг даргын шийдвэрийг үндэслэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай байгалийн баялгийг ашиглах гэрээ байгуулах, уг гэрээний дагуу байгалийн баялгийг ашиглах газрыг зааж өгөх, Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, гадаадын иргэн, хуулийн этгээд байгалийн баялгийг зохих төлбөр, хураамжийг төлж, гэрээ, тусгай зөвшөөрөл буюу эрхийн бичгийн дагуу ашиглаж болно гэсэн хуулийн заалтууд хэрэгжихгүй байна.

2.14 Аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын ээлжит 3 дугаар хуралдааны 2013 оны 08 дугаар сарын 04-ний өдрийн 3/05 тоот тогтоолоор аймгийн хэмжээнд зохих хууль тогтоомжийн дагуу ашиглаж буй Ашигт малтмалаас бусад байгалийн баялаг ашиглахад олгох эрхийн зөвшөрлийн хураамжийг 1.1-Иргэнд ахуйн хэрэглээнд нэг удаа 3000 төгрөг, бусад нөхцөлд жилд нэг удаа 50000 төгрөг 1.2-Аж ахуйн нэгжид жилд нэг удаа 50000 төгрөг байхаар баталсан байна. Баталсан хураамжийн хэмжээг 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс мөрдсөн байна.

Бүлэг 3 Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийн зарцуулалт

Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогыг хувь, хэмжээний дагуу зарцуулахгүй байгаа нь Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасан заалтыг зөрчиж байна.

3.1. Байгаль орчныг хамгаалах, нөөцийг нөхөн сэргээх зориулалтаар зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг Байгалийн нөөцийн төлбөрийн тухай хуульд заасан хувь хэмжээг баримтлан орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэхээр тооцно гэж Засгийн газрын тогтоолд заасны дагуу 2014 онд байгалийн нөөц ашигласны орлогоор 300,3 сая төгрөгний орлогоос 136,4, 2015 онд 372,2 сая төгрөгний орлого бүрдүүлснээс 165,1 сая төгрөгийг байгаль хамгаалах санд төвлөрүүлэхээр баталсан байна.

Аймгийн байгаль хамгаалах санд 2014 онд 136,4 сая төгрөг зарцуулахаар төлөвлөгдсөнөөс, гүйцэтгэлээр 75,0 сая төгрөг зарцуулж орлогын гүйцэтгэлтэй уялдуулан батлагдсан төлөвлөгөөнөөс 61,4 сая төгрөгөөр дутуу, 2015 онд 165,0 сая төгрөг төлөвлөж 104,8 сая төгрөг зарцуулж 60,2 сая төгрөгөөр дутуу зарцуулсанаас үзэхэд байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хувь, хэмжээний дагуу зарцуулахгүй байгаа нь Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасан заалтыг зөрчсөн байна.

3.2. Байгаль хамгаалах сангийн сүүлийн хоёр жилийн гүйцэтгэлээс үзэхэд 2014-2015 онд булаг тохижуулахад 4,2, бусад арга хэмжээнд 41,3, мод тарих 45,6, мэдээлэлийн төв байгуулахад 9,0, ногоон байгууламж, хайс хашлага хийх 30,0, сургалт суртчилгаа хийхэд 11,7, хур хог цэвэрлэхэд 38,0 бүгд 179,8 сая төгрөг зарцуулжээ.

Ажлууд	2014	2015	Дүн
Булаг тохижуулах	1.2	3.0	4.2
Бусад	26.0	15.3	41.3
Мод тарих	23.3	22.3	45.6
Мэдээллийн төв байгуулах		9.0	9.0
Ногоон байгууламж		30.0	30.0
Сургалт	5.4	6.3	11.7
Хог цэвэрлэх	19.0	19.0	38.0
Нийт дүн	75.0	104.8	179.8

3.3. Аймгийн БХСангаас хөрөнгийн зарцуулалтыг хянахад дараахь ажлуудыг хэрэгжүүлэн тодорхой үр дүнд хүрсэн байна. Үүнд:

- ✚ Ховд гурван цэнхэр хоршоотой гэрээ хийж Ховд аймгийн Жаргалант сумын их бага 2 голын дунд мод тарих хашаа татах ажлыг 6,0 сая төгрөгөөр хийж хүлээлгэн өгсөн байна.
- ✚ Эрч хүч ОНӨААТҮГ-тай 2015 оны 7-р сарын 01-ны өдөр хүлээлгэн өгөхөөр Ховд аймгийн төв 4 зам дагуух ногоон байгууламжийн хашлага хийх ажлыг 29,9 сая Хур хог цэвэрлэх зардалд 20,0 сая төгрөгөөр хийж гүйцэтгэсэн.
- ✚ ХИС-ийн БШТС-ийн химийн тэнхимийн 414 тоот өрөөнд “Экологи сургалт, суртчилгааны мэдээллийн төвийн үйл ажиллагаа явагдаж байна. Экологийн төвдөө 2015 оноос Аймгийн Байгаль хамгаалах сангаас 2,4 сая төгрөгөөр 64 төрлийн 221 гаруй ном, гарын авлага, 32 төрлийн 431 гаруй боршур материал бүхий номын фондтой номын сантай болсон байна.
- ✚ Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайд, аймгийн Засаг даргатай байгуулсан хамтран ажиллах гэрээнд тусгагдсаны хүрээнд 2015 онд АНУ-ын Азийн сантай Алтай, Булган, Үенч сумдад эвдрэлд орсон газруудад нөхөн сэргээлт хийх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд зориулан орон нутгийн оролцоо болох 6,0 сая төгрөг шилжүүлсэн байна.

3.4. Захиалагч, гүйцэтгэгч байгууллага гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс дараахь ажлууд ажлын гүйцэтгэл үр дүн хангалтгүй байна.

- ✚ Жаргалант төгс ирээдүй хоршоотой төв гудамжны зам дагуу 7400 ширхэг шар хуас, хайлаас тарихаар гэрээ хийсэн боловч санхүүжилтийн хугацаа оройтсон гэсэн шалтгаанаас өнөөдрийг хүртэл хүлээн аваагүй хөрөнгийн үр ашгийг бууруулж байгаа тул 10,0 сая төгрөгийн албан шаардлага бичлээ.
- ✚ Цэцэг сумын Яргайтын булаг хамгаалах ажлыг 12 жилийн сургуулийн эко клубын багш, сурагчид хамтран 3,0 сая төгрөгөөр төмөр саадан хашаа татсан сүүдрэвч, сандал ширээ, хогийн сав, суртчилгааны самбар байрлуулан сумын ЗДТГ-т хүлээлгэн өгсөн ч хулгайд алдагдаж тус ажлын хөрөнгө оруулалт үр дүнгүй болжээ.
- ✚ Аймгийн сум дундын Ойн анги нь 2 га газарт ойжуулалт хийхээр 4,0 сая төгрөгний гэрээ байгуулан уг ажлыг гүйцэтгэсэн боловч тухайн газар нь цэвдэгтэй учраас мод ургах боломжгүй суулгасан шон нь ялзарч унасан тул хашааг буулгаж хураасан байна.
- ✚ Аймгийн БХСангаас 2014 онд Ойн зурвас байгуулах ажилд Улам дэлгэрэх төгөл нөхөрлөл, Ховд ой ан интернейшнел ХХК -ууд тус бүр 600 м газарт ойн зурвас байгуулахаар нийт 10,0 сая төгрөгний ажлыг өөр газарт дахин хийлгэхийг Аймгийн удирдлагуудад үүрэг болгов.
- ✚ Ховд аймагт аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, нөөц, маршрут, хөтөч, жолооч, тогооч, аялал жуулчлалын үйлчилгээний байгууллагуудын бүртгэл, байршил, эвент бүтээгдэхүүнүүд зэрэг мэдээллүүдийг нэгтгэн сурталчилах, жуулчдыг мэдээлэлээр хангах зэрэг үйл ажиллагааг явуулах шаардлагатай байгаа учраас энэхүү хэрэгцээ шаардлагад тулгуурлан аялал жуулчлал мэдээллийн төвийг байгуулах ажлын саналыг Алтайн нүүдэлчид ТББ-аас Ховд аймгийн ЗДТГ-т хүргүүлсэнээр саналыг дэмжин

6,6 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгож 2015.11.17 наас аялал жуулчлал мэдээллийн төв, кофе шопын үйл ажиллагааг нээж эхлүүлээд байна. Аудитын явцад 6,6 сая төгрөгийг ТББ-д санхүүгийн дэмжлэгээр олгосон хөрөнгийг аймгийн БОАЖГ-ийн хөрөнгөнд орлого авхуулахаар албан шаардлага бичлээ.

Аудитаар нийт 33,6 сая төгрөгийн албан шаардлага бичигдсэнээс үзэхэд сангийн хөрөнгийн зарцуулалтанд тавих захиалагч талуудын хяналт хангалтгүй төдийгүй гүйцэтгэгч байгууллагууд гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй байна.

Бүлэг 4 Байгаль хамгаалах сангийн дотоод хяналт төлөвлөлт

Хяналтыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа ч зөрчил дутагдал буурахгүй байгаас үзэхэд хяналтын үр нөлөө хангалтгүй байна.

- 4.1 Засгийн газрын 2014 оны 43 дугаар тогтоолын 4.1 дэхь заалт ², 4.7 дэхь заалт³ заалтууд хэрэгжүүлэн санхүүгийн дотоод хяналт шалгалт хийсэн болон аудит хийлгүүлэхээр хүргүүлсэн санал байхгүй байна. Харин сангийн хөрөнгийн зарцуулалтанд аймгийн Төрийн сангийн хэлтсээс Төрийн сангийн төлбөр тооцооны журамд заасны дагуу дотоод хяналтыг гүйлгээ гарах бүрд хэрэгжүүлэн ажилласан байна.
- 4.2 Мэргэжлийн хяналтын газар, Онцгой байдлын газар, Хар-Ус нуур орчмын УТХГН-ийн хамгаалалтын захиргаа, Зооноз өвчин судлалын төв, Жаргалант сум, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар зэрэг мэргэжлийн байгууллагууд сангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж байгаа бөгөөд байгаль орчны салбарын байгууллагуудын хамтын ажиллагааг уялдуулах шаардлагатай байна.
- 4.3 Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулинд заасанаар төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаас байгаль орчныг хамгаалах, түүний баялгийг нөхөн сэргээх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэнд хяналт тавихад шаардагдах зардлыг улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэх бөгөөд байгалийн баялгийн нөөц ашигласны төлбөр, хураамжийн орлого орон нутгийн төсөвт орно гэж заасны дагуу сумын хэрэглэгчдийн төлбөр нь сумын татварын байцаагчаар дамжин сумын төрийн сангийн төсвийн орлогын дансанд төвлөрүүлж байна.
- 4.4 БО-ны газраас малчдын бүлэг, нөхөрлөлүүдтэй сумдын байгаль хамгаалагчдаар дамжуулан хяналт хийдэг. МХГ, БОАЖГазар, Сум дундын ойн

² Байгаль орчны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага аймаг, нийслэлийн байгалийн нөхөн сэргээгдэх нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хэрэгжилт, төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтад жил бүр санхүүгийн дотоод аудит, хяналт-шинжилгээ хийнэ.

³ Байгаль орчны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага аймаг, нийслэлийн байгалийн нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хэрэгжилт, төлбөрийн орлого, зарцуулалтыг мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд түгээнэ.

анги, Хар –Ус нуур орчмын УТХГНХЗахиргаатай хамтран 2015 онд хяналт шалгалт хийх хуваарь гарган хяналтыг Их гүүр, Улаан богчийн рашаан, түлшний зах, постуудар 3-4 ээлжээр гарч ажилласан байна.

ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ:

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйлс, аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

1. Байгаль хамгаалах сангийн дансныг сумдын Төрийн санд нээж хуульд заасан эх үүсвэрийг бүрдүүлэн шат шатны хяналтыг хэрэгжүүлэн зарцуулах шаардлагатай байна.
2. Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д зааснаар агнуурын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын 50 хувиас доошгүй хувийг зөвхөн агнуурын бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхэд зарцуулна гэж заасан нь мөн хэрэгжихгүй байна.
3. МУЗГ-ын 1997 оны 6 дугаар сарын 25-ны 152 дугаар “ Газрын төлбөрийн хуулийг хэрэгжүүлэх талаар авах арга хэмжээний тухай ” тогтоолоор тогтоосон газрын суурь үнэлгээ өнөөдрийг хүртэл шинэчлээгүй мөрдөж байгаа нь өнөөгийн хэрэгцээ, шаардлаганд тохирохгүй байна.
4. Усны тухай хуулийн 31.1-д Ус ашиглагч иргэн,аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ус,рашаан нөөц ашигласны төлбөр төлнө гэсэн хуулийн заалт хэрэгжээгүй бөгөөд ус, рашаан ашигласны төлбөрийн ноогдуулалт хангалтгүй байна.
5. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогыг хувь, хэмжээний дагуу зарцуулахгүй байгаа нь байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасан заалтыг зөрчиж байна.
6. Хяналтыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа ч зөрчил дутагдал буурахгүй байгаас үзэхэд хяналтын үр нөлөө хангалтгүй байна.

ЗӨВЛӨМЖ

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг дор дурдсан албан тушаалтанд зөвлөж байна. Үүнд:

Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Отгонханд, Аймгийн БОАЖГ-ын дарга З.Лхамхүүд нарт

- Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос хуульд заасан хувь хэмжээгээр байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх ажилд зарцуулах талаар тодорхой ажлуудыг зохион байгуулах
- Байгаль хамгаалах сангийн дансдыг сумдын төрийн санд нээж орлого зарлагын гүйцэтгэлд нь хяналт тавьж ажиллах

- Дотоод хяналтыг эрчимжүүлсэн хэрэгжүүлсэн ажлын тайлан, өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг гарган Аймгийн Аудитын газарт 2016 оны 12 сарын 15-ны дотор ирүүлэх

ТАЙЛАНТАЙ ТАНИЛЦСАН:

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Л.ГАЛБАДРАХ

ТАЙЛАНГ ХЯНАСАН :

АУДИТЫН МЕНЕЖЕР

А.ЦЭЦЭГСҮРЭН

ТАЙЛАНГ БИЧСЭН :

АХЛАХ АУДИТОР

Д.ХИШГЭЭ

Тэргүүлэх Аудиторын тушаал:

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЬАА
ХОВД АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗРЫН
ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОРЫН ТУШААЛ

2016 оны 10 сарын 11 өдөр Дугаар 28 Ховд н

Аудитын тайлан, зөвлөмж, акт,
албан шаардлага батлах тухай

Төрийн Аудитын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4.7, 15 дугаар зүйлийн 15.1.12 дугаар заалт Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов 2003 оны 53 тоот тушаалаар баталсан "гүйцэтгэлийн аудитын тайланг хянан баталгаажуулах журам"-ын 4.2, 2016 оны А/95 тоот тушаалаар баталсан "акт тогтоох, албан шаардлага өгөхөд баримтлах журам"-ын 3.1, 4.1 дэх заалт, аймгийн Аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудиторов дэргэдэх зөвлөлийн 2016 оны 10 сарын 11-ны өдрийн хурлын тэмдэглэлийг үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилт, Засгийн газрын тусгай сангийн зарцуулалтанд хийсэн нийцлийн аудитын тайлан, зөвлөмж, акт, албан шаардлагыг хавсралтаар баталсугай.
2. Нийцлийн аудитын дүн дүгнэлтэнд үндэслэн аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга З.Лхамхүү-д ДААЛГАХ нь:
 - 2.1 Жаргалант сумын Модон овооны чиглэлд ойн зурвас байгуулах ажилд хийгдсэн гэрээний хэрэгжилтийг гүйцэтгэгч компаниудаар хангуулан хэрэгжүүлээгүй ажлыг дахин хийлгэж төсвийн хөрөнгийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх
 - 2.2 Өмнөх жилүүдэд болон 2016 онд ойжуулалтын ажил гүйцэтгэсэн компаниудын ажлын гүйцэтгэл, модны амьдралтын хувьд үндэслэн гэрээний үүргийн биелэлтийг хангуулах талаар тодорхой ажлуудыг зохион байгуулах, улмаар өмнө онуудад ажлаа хангалтгүй хийсэн компаниудыг дараагийн ажлын гэрээ байгуулахгүй байх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх
 - 2.3 Салбарын байгууллагуудыг бодлогоор ханган хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах
 - 2.4 Аймгийн хэмжээний байгаль орчныг чиглэлийн бодлого хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа мэргэжилтэнгүүдийн мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлэх
 - 2.5 Байгаль орчны мэдээллийн сангийн баяжуулалтыг үнэн бодиттой хийж хэвших

2.6 Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос хуульд заасан хувь хэмжээгээр байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх ажилд зарцуулах талаар тодорхой ажлуудыг зохион байгуулах

2.7 Байгаль хамгаалах сангийн дансдыг сумдын төрийн санд нээж орлого зарлагын гүйцэтгэлд нь хяналт тавьж ажиллах

3. Нийцлийн аудитын дүн дүгнэлтэнд үндэслэн Хөгжил Политехник коллежийн захирал Д.Баярмаа, Ерөнхий нягтлан бодогч М.Өлзийхишиг нарт ДААЛГАХ нь:

3.1 Мэргэжлийн боловсрол, сургалтыг дэмжих сангийн хөрөнгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, зарцуулах талаар аймгийн ИТХ-д уламжлан санхүүгийн дэмжлэг авах, орон нутгийн төсөвт тусгаж батлуулж үр өгөөжийг дээшлүүлэх

3.2 Сургалтын материаллаг бааз, боловсон хүчний нөөц бололцоогоо ашиглан сургалтыг дэмжих сангийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх зорилгоор туслах аж ахуйгаас орох орлогын тодорхой хувийг сангийн үйл ажиллагаанд зарцуулах талаар анхааран ажиллах.

4. Нийцлийн аудитын зөвлөмж тавьсан акт, албан шаардлагыг барагдуулж дүнг 11 сарын 10-ны дотор танилцуулахыг аудит хийсэн аудитор, шинжээч нарт хариуцуулсугай.

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Л.ГАЛБАДРАХ

Холбогдох байгууллагаас ирүүлсэн санал:

**ХОВД АЙМАГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН ГАЗАР**

84149 Ховд аймаг, Жаргалант сум, Наран баг,
Утас: (976) 7043-3038

2016.10.12 № 425

танай _____ -ны № _____ -т

Тайлбар хүргүүлэх тухай

Ховд аймгийн Аудитын газраас 2016 оны 08 дугаар сарын 29-ны өдрийн 1/13 тоот ирүүлсний дагуу үйл ажиллагаанд 4 бүлэг сэдвээр хяналт хийж хангалтгүй гэсэн үнэлгээ өгсөнийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байна.

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдрийн А-232 дугаар тушаал, Байгаль орчин, ногоон хөгжил аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдрийн А-76 тоот тушаал, Ховд аймгийн Засаг даргын 2015 оны 03 дугаар сарын 12-ны өдрийн А-85 тоот захирамжийн гуравт Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэлийг зааж өгсөний дагуу үйл ажиллагааг явуулж байна. Аудитын шалгалтын

1 дүгээр бүлэгт: Аймаг сумдын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Засаг дарга нарын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй гэсэн дүгнэлтийг зөвшөөрөхгүй байна.

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын чиглэлээр 2015 онд Засгийн газрын тогтоол, шийдвэрийн 41 заалтыг хяналтанд авч хэрэгжилтийг тооцоход 80,6%-ийн хэрэгжилттэй байлаа.

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайд, Аймгийн Засаг даргатай байгуулсан гэрээнд 14 ажил тусгагдаж, биелэлт 94,4%-тай хэрэгжсэн.

2015 оны жилийн эцсийн байдлаар Аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн ээлжит болон ээлжит бус хуралдаан, тэргүүлэгчдийн тогтоол, хуралдааны тэмдэглэл нийт 10 эрх зүйн акт хяналтанд авч, 85,5%-тай хэрэгжсэн.

Аймгийн Засаг даргын мөрийн хөтөлбөрт байгаль орчны чиглэлийн 28 заалт тусгагдсан нь 2015 оны жилийн эцсийн байдлаар 70%-тай хэрэгжсэн. / 2016 оны ажил тооцогдоогүй/

Аймгийн нийгэм эдийн засгийг 2015 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд 21 заалт тусгагдсаныг 80%-тай биелүүлсэн.

Тус байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн аймгийн Засаг даргатай байгуулсан гэрээний биелэлт 89,9%-тай дүгнэгдсэн.

Учир нь 2015 онд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 8 тушаал, Төрийн нарийн бичгийн 3, Аймгийн ИТХ-аас 10 тогтоол, Засаг даргаас 9 захирамж, 3 албан даалгавар, сумдын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 12 тогтоол, Сумын Засаг даргын 28 захирамж нийт 73 эрх зүйн акт гарч бүрэн хэрэгжсэн.

2,3 дугаар бүлэгт: Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалт хангалтгүй гэжээ.

Байгаль хамгаалах сан 2012 онд татан буугдсан 2014 оны 02 дугаар сарын 14-ны өдрийн 43 дугаартай "Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам" гарсан боловч байгаль хамгаалах чиглэлийн "Сан", "Данс" орон даяар байхгүйгээс хэрэгжих нөхцөл бүрдэхгүй байна.

4 дүгээр бүлэгт: Байгаль орчны чиглэлийн байгууллагууд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, Сав газрууд, Тусгай хамгаалалттай газар нутгуудын хамгаалалтын захиргаа, Ус цаг уур орчны

1601 А4-2017

шинжилгээний алба хамтарсан хяналтуудыг график гаргаж жилд дунджаар 8 удаа төлөвлөгөөт, төлөвлөгөөт бус хяналтыг сар улирлаар зохион байгуулсны дүнд Байгаль орчны хууль бус зөрчлүүд эрс буурсан.

ДАРГА ЗЛХАМХҮҮ

САНАЛД ӨГӨХ ТАЙЛБАР:

Тайлбар 1. 1 дүгээр бүлэгт тусгагдсан асуудлыг тайланд тусгасан. Аймгийн Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хянах явцад аудитад ирүүлсэн нотлох зүйл, илрүүлсэн алдаа, хэрэгжүүлсэн ажлын гүйцэтгэл, тайлан мэдээ, судалгаанаас үндэслэн аудитын ерөнхий дүгнэлтийг хүлээн авах боломжгүй

Тайлбар 2. Тайланд тусгагдан Байгаль хамгаалах сангийн тайланд дүгнэлт өгч тусгасан.

Тайлбар 3. Салбарын байгууллагуудын хэрэгжүүлсэн хяналтын талаар тус тайлангийн 4 дүгээр бүлэгт тусгасан болно.